

lezuhan abban az arányban, ahogy az ipari termelés versenye növekszik.

Az élelmiszerek drágasága más törvények szerint fog igazodni. Kevesen remélik, pedig bizonyosan úgy lesz, hogy *az élelmiszerek mai hallatlanul magas ára néhány hét alatt, szinte zuhanva vissza fog esni*. Ennek oka az, hogy állatállományunk korántsem fogyott ki, mint általánosságban gondolják. Ellenkezőleg: állatállományunk *jóval nagyobb mint a háború első évében volt*. A vágatási tilalmak, a magas árak, a szállítási nehézségek mind hozzájárultak az állattenyésztés mesterséges fokozásához. Amely pillanatban a hadsereg megszűnik a frontra egész gulyákat szállítani, ugyanakkor megindul a Balkán sertés-exportja, feloldják a korlátozásokat mindenfelé és a nagy kínálat hirtelen leveri az árakat. Nagy öröm lesz nézni, hogy az árufelhalmozók mint fognak napvilágra bujni rejtett készleteikkel.

A most folyó háborúhoz semmiféle eddig viselt háborúból nem lehet bizonyítékokat venni s így tisztára feltevés, hogy a békekötés után hogy lesz, mint lesz? De a nemzetgazdaság fejlődési törvényei minden viszonyok között állandóak. Ezeknek figyelembe vételével előre meg lehet jósolni, hogy a béke első esztendeinek nagy ipari föllendü-

lését valami roppant nagy terjedelmű tulprodukciónak fogja letörni. Európa gazdasági életének más világrészekben fennállott nagy piacai ezalatt emancipáltak magukat, a termelt áru felhalmozódik, elértéktelenedik és *az ipari világ bukásainak hosszú sorát fogja megindítani*. Az ebből szerzet vagyon ebből fog elveszni. A nagy tőkehalmozások feloszlásának indulnak, a pénz lassan visszazivárog a jegybankokba, megdrágul és elfogy, mint a holdvilág. Ennek a szédületes arányu gazdasági válságnak *a periódusát mintegy 12—15 esztendőre lehet tenni*; hatásában, szenvedésokozásában nem lesz kevésbé keserű, mint amilyen megpróbáltatás maga a háború volt.

A gazdasági válság talán sehol olyan nyomasztó nem lesz, mint Magyarországon. Az ipari versenyt nem fogjuk birni, a tulprodukciónak eláraszt bennünket. A túl magas agrár-vámok miatt az élelmiszer minden időben nálunk lesz a legdrágább. Keserű évek várnak még reánk, ha csak el nem következik a mostani kormányzati és közéleti rendszernek az a teljes bukása, amely az eszmék demokratizálódása révén beleilleszti majd Magyarországot a nyugati államok nagy gazdasági versenyébe.

Domokos László dr.

A városi földek eladásáról.

Ismeretes, hogy a *Délmagyarország* e fontos kérdés eldöntése céljából anketot rendezett. Legutóbb az alábbi érdekes cikket kaptuk:

Bár a városi földeknek bérbeadása jövedelmezőbb és minden tapasztalat szerint szerencsésebb gazdálkodási mód a házi kezeletnél, mindamellett nem mondható szerencsésnek a városi földek mostani bérbeadási módja és az ennek következtében kifejlődő tanyarendszer a többtermelés szempontjából. Egyrészt azért, mert a gazdáknak oly terhet ró, amely más bérletnél nincs meg, másrészt azért, mert a szétszórtság miatt nagy nehézségbe ütközik a termés értékesítése úgy, hogy némely máskülönben hasznot hajtó foglalkozást egyszerűen lehetetlenné vagy legalább is nagyon nehézkesé tesz a tanyák jó részénél. A mostani bérleti rendszer szerint a bérlő kibérli a földet 25 évre a várostól. Ha új ember bérli a földet, akkor a régi bérlő leveszi a tanyának a tetejét és elviszi magával, otthagya a tömött pusztai földet, sőt ha az új bérlő kívánja, azt is bele kell hordania abba a gödörbe, amelyből 25 évvel azelőtt kiástá. Az új bérlő ekkor épít új tanyát. A legjobb esetben megegyeznek. Köszönet egyik részéről sincs a kényszeregységben. Az új bérlő most rendbe hozza a tanyát, ami majd nem egy az újjáépítéssel, mert az utolsó években nem sok gondot fordítanak a tanyára, *különösen, ha előre látja a gazda, hogy nem bérel tovább*.

De mondjuk, tovább is a régi bérlő marad meg, akkor is állandó támogatásra, javításra, nem ritkán teljes újjáépítésre szorul, mert a tömés fal, amellett, hogy nem egészséges, nem is tartós annál is inkább mert rossz anyagból, nem is igazi agyagból és nem is nagy szakértelemmel készül. Tégelből tartósabb épületet építtetni nem érdekes 25 esztendőre, azért csak olyant csinál, ami addig eltart, de ha esetleg közben összedül vagy a jövő bérletet nem kapja meg és így el kell mennie, akkor se legyen nagy a kára. Éppen ezért nem is építenek valami bőségesen, csak egy kis szoba, egy kis istálló és egy kis mellékhelyiség, ahová egyet-mást be lehet rakni. A közegészséggel nem sokat

törődhetnek és állatot is csak keveset tarthatnak, azok is összezsúfolva vannak, csak úgy mint maguk az emberek. De még így is sokba kerül a lakás, mert egész reálisan lehet minden bérletre egy teljes építkezést számítani, más bérletnél ez nincs meg, mert ott megvan a bérlőnek a maga háza és földje és csak ahhoz bérel földet mástól.

Másik hátránya a tanyarendszernek az, hogy nehézkes az értékesítés módja. Mész van a tanya a várostól, messze a vasutól. Amikor jó az út, nem ér rá a gazda, amikor ráér a gazda (télen), akkor rossz az út és egy napjába beletelik, amíg egyet fordul a piacról. Ez a nehéz értékesítési mód teszi azt, hogy a gazdának nem érdemes több tehenet tartani, mivel a tejet nem tudja eladni, nem érdemes neki foglalkozni nagyobb mértékben apró jószággal, gyümölcstermeléssel és sok mindenféle kerti veteménnyel, csakis olyannal, amit nagy tömegben egyszerre vihet piacra ősszel (pl. paprika, káposzta, krumpli). Vagyis tényleg igaz, hogy sok tekintetben nincs abban a helyzetben, mint más vidék termelői, éppen ezért nem is csodálható, ha nincs úgy kihasználva a föld. Vegyük még hozzá, hogy távol a templomtól, iskolától, orvostól, patikától, mindenféle ipartól, kereskedőtől stb. S még egyet, ami az állattartást teszi nehézkesé. Nem arra gondolok, hogy nehéz takarmányhoz jutnia, ha magának nem terem, hanem arra, hogy kilométerekre kell elvezetni a tehenét vagy elhajtani a disznóját, amíg akad egy olyan nagyobb gazda, akinek van apaállatja s az is néha milyen. Így azután megérthető, ha kevés az állat és ami van, az is rossz fajtájú, denegerrált és hogy miért kevés a tej a városban és kevés az istállótrágya odaküint.

Ezen bajok megszüntetésére *nagyon alkalmas volna a városi földek egy részének okos eladási módja*. A városban vezető szerepet játszó férfiuól hallottam, hogy kisebb központok vagyis falucskák létesítését szükségesnek tartja. Hogy ugyanezen vagy más okokból-e, az nem fontos, annyi azonban bizonyos, hogy ily faluk a szétszórta tanyák helyett inkább kívántosabbak és jobban szolgálnak a többtermelést is, mert ennél a szónál

nemcsak a szemtermésre, hanem az állattenyésztésre, aprójószágokra, tejre, tojásra, kerti veteményre, gyümölcsre stb-re is kell gondolni, már pedig ezekkel való foglalkozásnak inkább kedveznek a jól megválasztott helyeken épült apró központok, mint a szétszórta tanyarendszer.

Legalább tíz ilyen kis központot lehetne létesíteni 10.000 hold eladásával. Már maga a cél, a kis központok létesítése utbaigazítást ad az eladás módját illetőleg. Mindenekelőtt, a helyet illetőleg, ajánlatos a vasúti megállóhelyek, a jobb műutak, esetleg az építendő vasut mellett eladni és pedig 30 holdas parcellákat és 30 tanyából álló központot számítva is 10 központ keletkezne. Az eladás módját illetőleg célszerű volna közvetlenül a vasúti megállók mellett vagy a műutak két oldalán kijelölni a ház helyeket, minden tanyára mondjuk 2 holdat keskenyen hátrafelé nyulva. Ki kellene kötni, hogy ennek az ut felőli részén kell megépíteni-e a házat beiséseivel együtt és pedig 5 éven belül, a többi rész megmaradna veteményes kertnek. Ezen 2 holdon kívül lenne minden gazdának távolabb a központtól egy esetleg több darabban átlag 28 hold földje. A gazda, minthogy most már állandó lenne a lakása, tartósabbnak és tágasabbnak építené vagyis lenne egészségesebb lakása a családnak, egészségesebb istállója állatainak. Az igaz, hogy most távolabb kellene menni szántani, vetni, meg a trágyázás is több időbe kerülne, a termést is haza kellene hordani, vagyis nehezebbnek látszik a művelés módja, de ezt a nehézséget bőven kárpótolná a központban való egyesüléssel járó előny. Ilyenek: könnyebb lenne a közigazgatás, nagyobb lenne a közbiztonság, közelebb érne az orvos a beteget, kisebb volna a gyermekhalandóság; bátran lehetne egy-egy ilyen központhoz építeni egy-egy iskolát a tervezett tanyai iskolákból, 30 tanya a vasutasokkal és a még közelben megmaradt tanyákkal biztosítanák a megfelelő tanulót; könnyebb lenne a közlekedés; 30 gazda tarthatna együttesen két vagy három apaállatot, de tartanának több állatot is, mert a tejet beszálíthatnák közösen vasuton vagy egy kocsiával, no meg a jófajta állatok eladása jó haszonnal jár. Hisz ha mindennap csak 10-15 liter tejet küldene be vasuton á 20 fillérjével, ez már 1000 K-t jelentene évente, ami most nincs meg a távoli tanyáknál. Éppenugy beszálíthatná vasuton a tojást, aprójószágot, friss veteményt anélkül, hogy be kellene jönni-e, mert bizonyára akadnának élelmes vállalkozók, akik kimennének vasuton vagy amerer nincs vasút, kocsin és összeszednék az ilyen piaci árakat és ez nem volna éppen rossz üzlet. *de a mostani tanyarendszer mellett ez lehetetlen*, minden tanyába külön elmenni nem hozza be. Könnyebb lévén így az értékesítés módja, több mindennel érdemes volna foglalkoznia a gazdának, mert jövedelmét tetemesen fokozhatná, de a városi piac is megérezné a központok hasznát.

A központok létesítése és azoknak életképessé tétele irányítást ad különösen a fizetés módját illetőleg. Hogy mennyiért lehet a földek holdját eladni, az függ elsősorban a föld minőségétől, másodsorban annak a központtól való távolságától. A város mindenestre nincs abban a helyzetben, hogy adományozzon, *a méltányos árát megkérheti a földnek*. A méltányosság mindamellett megkívánja, hogy lehetőleg a régi bérlők iussanak földhöz, amennyiben ezt a város érdeke megengedi annyival is inkább, mert így a bérleti szerződéseket kölcsönösen fel lehet bontani minden kártérítések nélkül. A méltányosság inkább a fizetés módjának meghatározását illesse. Ha a központokra szükség van, akkor rajta kell lenni, hogy mielőbb megépüljenek, mivel pedig az építéshez valamint egyéb befektetésekhez, elsősorban az állatállomány gyarapításához pénz kell, nem volna célszerű a gazdákat pénzüktől meg-